

OSMANLI DEVLETİ DURAKLAMA DÖNEMİ (17. YY.)

İHTİYAC

- Sokullu'nun ölümünden Karlofça Antlaşması'na kadar olan dönemdir.
- Duraklama dönemi padişahları; 3. Murat, 3. Mehmet, 1. Ahmet, 1. Mustafa, 2. Osman(Genç), 4. Murat, Sultan İbrahim, 4. Mehmet(Avcı), 2. Süleyman, 2. Ahmet, 2. Mustafa.
- Duraklamanın iç nedenleri; merkezi yönetimin bozulması, İmparatorluğun karakteri(çok uluslu), ekonominin bozulması, eğitim sisteminin bozulması, sosyal yapının bozulması.
- Duraklamanın dış nedenleri; imparatorluğun doğal sınırlarına ulaşması, coğrafi keşifler, rönesans, reform, Avrupa'da Osmanlı Devleti'ne karşı kutsal ittifakların oluşması.
- Beşik ulemalığının(ulemalığın babadan oğula geçmesi) yaşandığı medreselerde 17. Yy'dan itibaren pozitif bilimlere verilen önem azalmıştır.
- 3. Mehmet dönemindeki 1596 yılında Avusturya ile yapılan Haçova Meydan Savaşı batıda kazanılan son meydan savaşıdır.
- 1. Ahmet döneminde 1606'da Avusturya ile yapılan Zittoruk Antlaşması ile Osmanlı Avusturya üzerindeki üstünlüğünü kaybetmiştir.
- 4. Murat dönemindeki Revan ve Bağdat seferleri sonucunda Osmanlı ile İran arasında imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile bugünkü Türkiye-İran sınırının temeli atılmıştır.
- 4. Mehmet dönemindeki Lehistan seferi sonucunda Bucaş Antlaşması imzalanmış ve bu antlaşma ile Osmanlı batıdaki en geniş sınırlarına ulaşmıştır.
- 1683'te Sadrazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından kuşatılmış ancak kuşatmanın uzaması ve Kırım Hanlığı'nın yardıma gelmemesi üzerine Osmanlı ordusu bozguna uğratılmıştır.
- 1683 Viyana bozgunundan sonra Türkleri Balkanlardan atma düşüncesi ile Avusturya, Lehistan, Venedik, Malta ve Rusya(sonradan katıldı) bir araya gelerek Kutsal Haçlı ittifakını oluşturdular.
- Kutsal ittifak ile 16 yıl süren savaşlar sonucunda Avusturya, Lehistan ve Venedik ile 1699'da Karlofça, 1700'de de Rusya ile İstanbul Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmalar ile Osmanlı ilk kez büyük çapta toprak kaybetmiş(Venedik Mora'yı, Avusturya Macaristan ve Erdel'i almıştır.), Rusya Karadeniz'e inme fırsatı bulmuş, Osmanlı kaybettiği toprakları geri alma politikasına yönelmiş, gerileme dönemine girmiş ve bu çekiliş Sakarya Savaşına kadar devam etmiştir.
- Çınar Olayı(Vakayı Vakvakiye) 4. Mehmet döneminde olmuştur.
- Duraklama dönemindeki isyanlar; İstanbul(Merkez) isyanları, Celali(Anadolu) İsyancıları ve Eyalet İsyancılarıdır.
- Kapıkulu askerleri tarafından çıkarılan İstanbul(Merkez) isyanları genellikle ekonomik nedenlerden dolayı çıkmış, düzeni değiştirme amacıyla değil kişilere yönelik isyanlardır.
- En önemli Celali(Anadolu) İsyancıları 16. Ve 17. Yy'lerde çıkarılan Karayazıcı, Deli Hasan, Abaza Mehmet Paşa, Vardar Ali Paşa, Canbolatoğlu, Kalenderoğlu, Kör Mahmut ve Katircioğlu'dur.
- Eyalet isyanları Eflak, Boğdan, Yemen, Bağdat, Basra, Kırım, Trablusgarp gibi eyaletlerde merkezi otoritenin bozulmasıyla çıkmıştır. Bu isyanları Avrupalı devletler desteklemiştir. İsyancıların amacı devlet denetimini azaltmaktır.
- Duraklama dönemindeki isyanlarda milliyetçilik etkisi görülmez.
- 17. Yy ıslahatlarının amacı isyanları bastırıp merkezi otoriteyi arttırmaktır.
- 17. Yy ıslahatlarının özellikleri; Avrupa örnek alınmamıştır, yüzeysel yapılmıştır, askeri niteliktedir, topluma değil kişilere bağlı oldukları için kalıcı olmamışlardır, devlet politikası haline gelmemiştir, askerlik ve maliye alanlarında yapılmıştır.
- Sancak deneyimi kazanan son padişah ve Kanunî'den sonra sefere çıkan ilk padişah 3. Mehmet'tir. Kafes usulü bu dönemde getirilmiştir.
- 1. Ahmet döneminde sadrazam olan Kuyucu Murat Paşa, Celali isyanlarını bastırmak için baskı ve şiddete başvurmuştur.
- 2. Osman(Genç); Osmanlı'nın ilk ıslahatçısıdır. İlk kez saray dışından evlenerek saray kadınlarının etkisini azaltmıştır. Şeyhülislamın fetva verme dışındaki işlere karışmasını engellemiştir.
- 4. Murat döneminde devletin sorunlarına yönelik Koçi Bey tarafından Koçi Bey Risalesi hazırlanmıştır. Fakat 4. Murat'ın ölümü üzerine uygulanamamıştır.
- 4. Mehmet döneminde sadrazam Tarhunçu Ahmet Paşa tarafından ilk kez mali yıl bütçesi önceden hazırlanmıştır(Denk bütçe). Bütçe açığını kapatmak için saray masraflarını azaltmıştır.
- 4. Mehmet zamanındaki Köprülüler dönemi sadrazamları sırasıyla; Köprülü Mehmet Paşa, Fazıl Ahmet Paşa, Fazıl Mustafa Paşa ve Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'dır.
- Köprülü Mehmet Paşa bazı şartla öne sürerek sadrazam olmuştur. Bu şartlar, saraya sunacağı tekliflerin kabul edilmesi, hakkındaki şikayetlerin önce kendine sorulması, sözlerine iltimat edilmesi, devlet memurlarının atanma ve azledilmelerinde serbestçe hareket edebilmesidir.
- Girit Fazıl Ahmet Paşa zamanında fethedilmiştir.
- İsyancıların yaşanmasında toplumsal sorunlar ve ekonomik bozulmalar etkilidir.

DATA

- 3. Murat döneminde; yeniçeri ocağına asker alma kuralları demek olan Kanun-u Kadim bozulmuş, ilk ciddi yeniçeri isyanları çıkmış, Ferhat Paşa Antlaşması ile Dağıstan, Nuristan, Gürcistan ve Azerbaycan alınarak doğuda en geniş sınırlara ulaşılmıştır.
- 3. Mehmet döneminde; Haçova Meydan Savaşı ile Eğri ve Kaniye kaleleri alınmıştır.
- 1. Ahmet döneminde; İran ile Nasuh Paşa Antlaşması yapılmış ve Ferhat Paşa Antlaşması ile alınan yerler geri verilmiştir. İlk ciddi Celali isyanları çıkmıştır. Hollanda'ya kapitülasyonlar verilmiştir. Adaletnameler yayınlanmıştır.
- Sancağa çıkmadan padişah olan ilk şehzade 1. Ahmet'tir. Sancağa çıkarak padişah olan son şehzade ise 3. Mehmet'tir.
- 2. Osman(Genç) döneminde; Lehistan ile Hotin Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma askeri yönden başarısız fakat siyasi yönden başarılıdır.
- 4. Murat döneminde; ilk dönemde Kösem Sultan ve saray ağaları etkili olmuş, ikinci dönemde ise 4. Murat yetkiyi tamamen ele geçirmiştir. Kösem Sultan'ın etkinliğinde maliye bozulmuş ve ilk defa cülus ödenememiştir.
- Köprülü Mehmet Paşa döneminde Çanakkale'yi kuşatan Venedikliler bölgeden uzaklaştırılmış, baskı ve şiddet yoluyla ıslahatlara devam edilmiştir.
- Fazıl Ahmet Paşa döneminde baskı ve şiddet ile ıslahatlar devam etmiş, Avusturya ile siyasi bir zafer olan Vasvar Antlaşması yapılmıştır.

- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa döneminde Rusya üzerine Ukrayna(Cehrin) seferi sonucunda Bahçesaray Antlaşması(Osmanlı ile Ruslar arasında yapılan ilk antlaşma) imzalanmış ve Dinyeper Nehri sınır kabul edilmiştir.
- Karlofça Antlaşması 2. Mustafa döneminde Zenta Savaşı sonucunda imzalanmıştır.
- 1700 İstanbul Antlaşması ile Rusya Azak ve çevresini alarak Karadeniz'e çıkma imkanını elde etmiştir.
- Edirne olayı, 2.Mustafa'nın tahttan indirilerek yerine 3. Ahmet'in getirildiği olaydır. 2. Mustafa Edirne'de yaşamaya başlayınca başkentin Edirne olacağı düşüncesiyle çıkan isyandır(Padişahın yaşadığı yer başkent sayılırdı).
- İslahatların önündeki en büyük engel yeniçerilerdir.
- Bu dönemde devlet mevcut sınırlarını koruduğundan kendine güveni devam etmiştir. İslahatlarda batıdan yararlanmaya gidilmemiştir. İslahatların öncülüğünü padişah ve sadrazamlar yapmıştır.
- Yenilikçiler; kapıkulu ordusu, ilmiye sınıfı ve saray ağalarının tepkisiyle karşılaşmışlardır.
- Bu dönemin ilk yenilikçisi 2. Osman, en güçlü yenilikçisi ise 4. Murat'tır.
- Yeniçeri isyanlarına ilmiye sınıfı bazen de halk destek vermiştir.
- Yeniçeri isyanlarının başlangıcı Fatih Sultan Mehmet dönemine uzanır. İlk kez bu dönemde cülus için isyan edilmiştir. Daha sonra çıkan en önemli yeniçeri isyanları 3. Murat, 2. Osman, 4. Murat ve 4. Mehmet dönemlerinde çıkmıştır.

THEMIS

- Kasr-ı Şirin Türkiye'nin en eski sınır belirleme antlaşmasıdır.
- Azerbaycan'da Aras Nehri'nin kuzeyinin Ruslara, güneyinin ise İranlılara verildiği antlaşma, 1828 tarihinde imzalanan Türkmençay Antlaşması'dır.
- 1446 Buçuktepe İsyanı Fatih döneminde Osmanlı'daki ilk askeri isyandır. İstanbul'daki ilk askeri isyan ise 1481'de Fatih'in ölümünde yaşanan isyandır.
- Düşük ayarlı ulufe dağıtılmasından dolayı ilk yeniçeri-sipahi kavgası ve askerlerin Divanı Hümayunu basıp istediklerini yaptırımları geleneği 3. Murat döneminde başlamıştır.
- 4. Mehmet döneminde isyan eden askerler değil, yeniçerilerin İstanbul ticaretini tekeline almasına tepki gösteren esnaflardır.
- Osmanlı'da isyan ve darbe ile tahttan indirilen padişahlar; 2. Osman, Sultan İbrahim, 3. Selim, 4. Mustafa(bunlar isyancılar tarafından öldürülmüştür.), 2. Beyazıt(zehirlenerek), 1. Mustafa, 4.Mehmet, 2. Mustafa, 3. Ahmet, 5. Murat, 2. Abdülhamit.
- Celali isyanlarına medrese öğrencileri de destek vermiştir.
- İsyanların çıkış nedenleri irdelenmediği için bu durum yeni isyanlarla süreklilik göstermiştir.
- Kanunname-i Ali Osman'daki ilk resmi değişiklik 1. Ahmet döneminde getirilen Ekber ve Erşad yöntemidir.
- Ekberiyet sistemi ile başa geçen ilk Osmanlı padişahı ve şeyhülislamın fetvasıyla tahttan indirilen ilk Osmanlı padişahı 1. Mustafa'dır.(Akli dengesi bozuktu).
- Akli dengesi bozuk olduğu için tahttan indirilen 2. Osmanlı padişahı 1. İbrahim'dir.
- Osmanlı Devleti'nin batıda kazandığı son toprak Podolya'dır.(Bucaş Antlaşması).
- Osmanlı'da laik anlayışın ilk adımı olarak 2. Osman'ın şeyhülislamın yetkilerini kısıtlaması olarak görülebilir.
- 2. Osman'ın Amerika'da bir Türk sömürgeci oluşturma düşüncesi de vardır.
- Vergilerin yasallığı ilk kez Köprülü Fazıl Mustafa Paşa döneminde getirilmiştir.

YARGI

- Bu dönemdeki ve daha sonraki dönemlerdeki ıslahatlarda halk desteği yoktur.
- İslahatlarda yükselme dönemi örnek alınmıştır. Yani geriye dönüş özlemi vardır.

KARMA

- Reform hareketleri ve Fransız ihtilalinin hem olumlu hem olumsuz yönleri vardır. Reform bilimsel gelişmelerin önünü açması ve Avrupa'nın Osmanlı'yı geride bırakmasına sebep olması yönüyle olumsuzdur.